

Сергій КРАВЦОВ, завідувач відділу з наукового забезпечення питань зайнятості, соціального діалогу та стандартів праці НДІ праці і зайнятості населення Міністерства соціальної політики і НАН України, кандидат соціальних наук

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Дотримання роботодавцями норм чинного законодавства є обов'язковою вимогою. Особливої уваги потребує трудове законодавство. Адже саме на його аспектах ґрунтуються всі процеси прийняття, переведення, звільнення працівників та оплати праці. За порушення трудового законодавства загрожують не лише фінансові санкції та адмінштрафи, але й кримінальна відповідальність, і саме аспекти такої відповідальності розглянемо в цій статті.

Розслідування кримінальної справи в загальному порядку проводять слідчі органи, визначені у ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) на підставі звернення працівників про вчинення злочину посадовими особами або на підставі акта перевірки Держпраці. Рішення про притягнення до кримінальної відповідальності ухвалює суд.

Кримінальну відповідальність передбачено, зокрема, за такі порушення трудового законодавства:

- порушення етики у сфері медицини чи фармації;

- залучення до роботи дітей та вагітних жінок (якщо це заборонено законодавством);
- перешкоджання законній роботі журналіста чи працівника наземного транспорту;
- невиплата заробітної плати;
- незаконне звільнення працівника;
- заборона проводити страйки або втручання в їх проведення.

У таблиці покажемо види кримінальної відповідальності за порушення трудового законодавства та питань оплати праці відповідно до Кримінального кодексу (далі – КК).

Порушення	Відповідальність	Норма КК
Неналежне виконання медичним, фармацевтичним* або іншим працівником своїх професійних обов'язків унаслідок недбалого чи несумлінного ставлення до них, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини	Обмеження волі на строк до 3 років або позбавлення волі на той самий строк із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років	П. 1 ст. 131
Те саме діяння, якщо воно спричинило зараження двох чи більше осіб	Позбавлення волі на строк від 3 до 8 років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років	П. 2 ст. 131
Розголошення працівником лікувального закладу відомостей про проведення медогляду особи на виявлення зараження ВІЛ чи іншою невиліковною інфекційною хворобою, небезпечною для життя людини, або захворювання на СНІД і його результатів	Штраф у розмірі від 50 до 100 НМДГ або громадські роботи на строк до 240 год., або виправні роботи на строк до 2 років, або обмеження волі на строк до 3 років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або без такого	Ст. 132

* Щоб правильно визначити терміни «медичний працівник» та «фармацевтичний працівник», які застосовуються у згаданих статтях КК, потрібно керуватися Переліком закладів охорони здоров'я, Переліком лікарських посад у закладах охорони здоров'я та Переліком провізорських посад у закладах охорони здоров'я, затвердженими наказом МОЗ від 28.10.02 р. № 385.

Порушення	Відповідальність	Норма КК
Ненадання без поважних причин допомоги хворому медичним працівником, який зобов'язаний згідно з установленими правилами надати таку допомогу, якщо йому відомо, що це може мати тяжкі наслідки для хворого	Штраф у розмірі до 50 НМДГ із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або громадські роботи на строк до 200 год., або виправні роботи на строк до 2 років	П. 1 ст. 139
Те саме діяння, якщо воно спричинило смерть хворого або інші тяжкі наслідки	Обмеження волі на строк до 4 років або позбавлення волі на строк до 3 років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або без такого	П. 2 ст. 139
Невиконання чи неналежне виконання медичним або фармацевтичним працівником своїх професійних обов'язків унаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого	Позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 5 років або виправні роботи на строк до 2 років, або обмеження волі на строк до 2 років, або позбавлення волі на той самий строк	П. 1 ст. 140
Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки неповнолітньому	Обмеження волі на строк до 5 років або позбавлення волі на строк до 3 років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років	П. 2 ст. 140
Проведення клінічних випробувань лікарських засобів без письмової згоди пацієнта або його законного представника, або стосовно неповнолітнього чи недездатного, якщо ці дії спричинили смерть пацієнта або інші тяжкі наслідки	Обмеження волі на строк від 3 до 5 років або позбавлення волі на той самий строк	Ст. 141
Експлуатація дитини, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання її праці	Арешт на строк до 6 місяців або обмеження волі на строк до 3 років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років	П. 1 ст. 150
Ті самі дії, вчинені щодо кількох дітей або якщо вони спричинили істотну шкоду для здоров'я, фізичного розвитку або освітнього рівня дитини, або поєднані з використанням дитячої праці в шкідливому виробництві	Позбавлення волі на строк від 2 до 5 років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років	П. 2 ст. 150
Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою	Позбавлення волі на строк від 5 до 10 років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років	П. 3 ст. 150
Умисне перешкоджання законній діяльності профспілок	Виправні роботи на строк до 2 років або позбавлення волі на строк до 3 років із позбавленням права обіймати посаду або займатися певною діяльністю на строк до 3 років	Ст. 170
Незаконне вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених журналістом матеріалів і технічних засобів, якими він користується у зв'язку із своєю професійною діяльністю, незаконна відмова в доступі журналіста до інформації, незаконна заборона висвітлення окремих тем, показу окремих осіб, критики суб'єкта владних повноважень, а так само будь-яке інше умисне перешкоджання здійсненню журналістом законної професійної діяльності	Штраф до 50 НМДГ або арешт на строк до 6 місяців, або обмеження волі на строк до 3 років	П. 1 ст. 171
Вплив у будь-якій формі на журналіста з метою перешкоджання виконанню ним професійних обов'язків або переслідування журналіста у зв'язку з його законною професійною діяльністю	Штраф до 200 НМДГ або арешт на строк до 6 місяців, або обмеження волі на строк до 4 років	П. 2 ст. 171

Порушення	Відповідальність	Норма КК
Дії, передбачені частиною другою цієї статті, якщо вони були вчинені службовою особою з використанням свого службового становища або за попередньою змовою групою осіб	Штраф від 200 до 500 НМДГ або обмеження волі на строк до 5 років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або без такого	П. 3 ст. 171
Незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів чи у зв'язку з повідомленням ним про порушення вимог Закону від 07.04.11 р. № 3206-VI «Про засади запобігання і протидії корупції» іншою особою, а також інше грубе порушення законодавства про працю	Штраф від 2 000 до 3 000 НМДГ або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або виправні роботи на строк до 2 років	П. 1 ст. 172
Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або щодо неповнолітнього, вагітної жінки чи матері, яка має дитину до 14 років, або дитини-інваліда	Штраф від 3 000 до 5 000 НМДГ або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 5 років, або виправні роботи на строк до 2 років, або арешт на строк до 6 місяців	П. 2 ст. 172
Грубе порушення угоди про працю службовою особою підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, а також окремим громадянином або уповноваженою ними особою шляхом обману чи зловживання довірою або примусом до виконання роботи, не обумовленої угодою	Штраф до 50 НМДГ або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 5 років, або арешт на строк до 6 місяців, або обмеження волі на строк до 2 років	П. 1 ст. 173
Ті самі дії, вчинені стосовно громадянина, з яким укладено угоду щодо його роботи за межами України	Штраф від 50 до 100 НМДГ або обмеження волі на строк до 3 років	П. 2 ст. 173
Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку шляхом насильства чи погрози застосування насильства або шляхом інших незаконних дій	Штраф до 50 НМДГ або арешт на строк до 6 місяців, або обмеження волі на строк до 3 років	Ст. 174
Безпідставна невивплата зарплати більш як за один календарний місяць, учинена умисно керівником підприємства або приватним підприємцем*	Штраф від 500 до 1 000 НМДГ або виправні роботи на строк до 2 років, або позбавлення волі на строк до 2 років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років	П. 1 ст. 175
Безпідставна невивплата зарплати більш як за один місяць, учинена умисно керівником підприємства, якщо така невивплата стала наслідком нецільового використання коштів, призначених для цих цілей	Штраф від 1 000 до 1 500 НМДГ або обмеження волі на строк до 3 років, або позбавлення волі на строк до 5 років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років	П. 2 ст. 175
Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці службовою особою підприємства, установи, організації, якщо це порушення заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого	Штраф від 100 до 200 НМДГ або виправні роботи на строк до 2 років, або обмеження волі на той самий строк	П. 1 ст. 271
Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки	Виправні роботи на строк до 2 років або обмеження волі на строк до 5 років, або позбавлення волі на строк до 7 років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 2 років або без такого	П. 2 ст. 271

* Керівник установи звільняється від кримінальної відповідальності, якщо до моменту його притягнення до неї він здійснив виплату заборгованості із заробітної плати.